

Къща-музей „Иван Вазов“ в София – първият столичен литературен музей

В центъра на София, на ъгъла на ул. Раковски и ул. Ив. Вазов, стои една двуетажна сива къща. Колко от нас, минавайки покрай нея, знаят кой е живял вътре? Това е къщата на народния поет Иван Вазов, в която той създава голяма част от своите произведения в продължение на четвърт век.

Завърналият се през 1889 г. в свободна България Иван Вазов се оказва не само с оскъдни средства, но и без собствено жилище. След като сменя няколко квартири на ул. „Витоша“, ул. „Солунска“ и ул. „Гурко“, той решава да построи свой дом на парцел, наследен от свой чичо. В началото на 1895 г. Ив. Вазов сключва ипотечен кредит и до есента на с.г. майстори вдигат двуетажна къща, където той ще живее до смъртта си.

На първия етаж в новата къща се настанява брат му Никола. Една широка дървена стълба води към втория етаж. В югозападната му част се намира кабинетът с личната библиотека на поета, с изглед към Витоша. Кабинетът е свързан чрез междинна врата със спалнята на Ив. Вазов. Върху нощното шкафче до леглото писателят е държал тефтерче, защото по думите на сестра му Въла „бачо най-много и най-добре работеше към 2–3 часа през нощта“. Точно до спалнята се намира стаята на майка му, Съба Вазова. Северозападната стая е с балкон, който гледа към ул. Раковски и е била използвана за гостна. Тук Вазов често се е срещал с К. Величков, проф. Ив. Шишманов, Евгения Марс, с журналисти, художници, писатели. В този дом Вазов, в продължение на 25 години, създава част от своите стихосбирки: „Скитнишки песни“ (1899), „Под нашето небе“

(1900), „Легенди при Царевец“ (1910), „Песни за Македония“ (1916), „Люлякът ми замира“ (1919); сборниците с разкази: „Видено и чуто“ (1901), „Пътър свят“ (1902), „Утро в Банкя“ (1905); най-известните си драми и комедии: „Хъшове“ (1899), „Службогонци“ (1902), „Борислав“ (1909), „Към пропаст“ (1910), „Ивайло“ (1913), повести, пътеписи, романи и др.

На 24 октомври 1920 г. от балкона с изглед към ул. „Раковски“ Иван Вазов приема поздравленията на гражданите, дошли да го почетат по случай неговата 70-та годишнина и половинвековна творческа дейност. Оттук преминават и почитателите на народния поет при вестта за смъртта му. Само няколко дни след смъртта на поета през 1921 г. министърът на народната просвета Стоян Омарчевски внася в Народното събрание предложение за превръщане на къщата на Ив. Вазов в музей: *„В този музей ще се приберат всички ръкописи и писма, всички вещи, всички издания на негови съчинения. Поставен под ръководството на директора на Народната библиотека, този музей ще се обърне на място за народно поклонение, така че тези, дето не са имали щастието да видят поета приживе, ще видят неговата обстановка...“* Малко след това Министерският съвет издава

Къщата-музей „Иван Вазов“

заповед за превръщане дома на Вазов в музей.

Решението на Министерския съвет обаче пренебрегва завещанието на Ив. Вазов, според което за главен негов наследник се определя най-малкият му брат – д-р Борис Вазов. Затова уреждането и откриването на музея се забавя. Въпросът за правата на собственост върху музея се урежда три години по-късно с административен акт, подписан между д-р Борис Вазов и софийския окръжен управител д-р Неделчев, според който Вазовият дом се предава на Народната библиотека. Къщата-музей „Иван Вазов“ е открита официално на 26.11. 1926 г. За завеждащ музея е назначен Елин Пелин, който в продължение на 20 години играе и ролята на екскурзовод и домакин. По време на Втората световна война сътрудници на градската библиотека евакуират цялото имущество на музея в околностите на София, сякаш предчувствайки, че музеят също ще пострада от бомбардировките над София на 30 март 1944 г. След края на Втората световна война ръководството на Народната библиотека възстановява сградата на музея и го обособява като научен институт. Музеят е открит за посещения на 8 юли 1950 г.

Д-р Красимира Мархалева

В статията са използвани материали от книгата „Къща-музей Иван Вазов“

Интериор на Къщата